

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi automaattisesta tietojen hausta ja tietojenvaihdosta eurooppalaisessa poliisiyhteistyössä (HE 53/2026 vp)

1 Asia

Prüm II -asetus tuli voimaan 25.4.2024. Prüm II -asetuksessa säädetään tietojen automaattiseen hakuun sovellettavien nykyisten menettelyjen pohjalta DNA-tunnisteiden, sormenjälkitietojen, tiettyjen ajoneuvorekisteritietojen, kasvokuvien ja poliisirekisteritietojen automaattiseen hakuun ja vaihtoon sovellettavista ehdoista ja menettelyistä. Prüm II -asetus sisältää artikloja, joiden osalta jäsenvaltioiden tulee antaa kansallista lainsäädäntöä, jos ne haluavat ottaa käyttöön artikloissa mainitut asiat. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki automaattisesta tietojen hausta ja tietojenvaihdosta poliisiyhteistyössä. Laissa annettaisiin Prüm II -asetusta koskevat täydentävät säännökset poliisirekisteritiedonvaihdosta sekä tietojen käytöstä kadonneiden henkilöiden etsimiseksi rikostutkinnan yhteydessä tai humanitaarisista syistä ja tunnistamattomien vainajien tunnistamiseksi. Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi lakia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa. Lakiin tehtäisiin Prüm II -asetuksesta aiheutuvat tekniset muutokset.

2 Keskusrikospoliisin lausunto

Keskusrikospoliisi on ollut mukana hallituksen esitystä valmistelleessa työryhmässä ja pitää sitä pääosin kannatettavana.

Prüm-tiedonvaihto on jo nykyisellään tärkeä osa kansainväistä poliisiyhteistyötä. Rajat ylittävä DNA- tai sormenjälkivertailu mahdollistaa epäiltyjen tunnistamisen tilanteissa, joissa se muuten olisi käytännössä mahdotonta. Biometristen tunnisteiden vertailu mahdollistaa myös useaa henkilöllisyyttä käyttävien henkilöiden tai nimeään vaihtaneiden epäiltyjen tunnistamisen. Lisäksi vertailu ja osuman jälkeinen tietojenvaihto mahdollistaa rikosten sarjoittamisen yli rajojen, rikostentekijöiden kansainvälisen liikkumisen seuraamisen, tiedonhankinnan rikollisten yhteyksistä ja rikollisten liigojen rakenteista. Osuman jälkeen vaihdetaan lisätietoja, jotka saattavat olla merkityksellisiä jatkotutkinnoille, esimerkiksi tietoja epäillyn käyttämisestä ajoneuvoista tai rikoskumppaneista.

DNA-tunnisteet vertaillaan automaattisesti jäsenvaltioiden tietokantoihin ja sormenjäljet erillisellä pyynnöllä. Viime vuonna Suomessa saatiin yhteensä 2820 automaattista DNA-

osumaa ja tehtiin 248 Prüm-sormenjälkivertailupyyntöä. Lisäksi vuonna 2025 Keskusrikospoliisi vaihtoi Prüm DNA- tai SJ-osumiin liittyviä lisätietoja yhteensä 336 kertaa.

Sormenjälkien osalta Prüm-vertailuihin kohdistuu jo nykyiselläänkin paljon lisäpotentiaalia, sillä toisin kuin DNA-tunnisteita, sormenjälkiä ei vertailla keskenään automaattisesti vaan erillisellä pyynnöllä. Nykyisin vertailut ovat perustuneet kahdenvälisiin sopimuksiin ja osuman jälkeinen tiedonvaihto kansalliseen lainsäädäntöön, mikä on tarkoittanut sitä, että kaikki jäsenvaltiot eivät ole olleet mukana vertailussa ja toisaalta sitä, että osuman jälkeen tietojen vaihtaminen on saattanut viivästyä. Keskeinen uudistus on se, että Prüm II -asetuksen myötä vastauksen määräaika perustietojoukon toimittamisen osalta lyhenee 48 tuntiin ja kaikkien jäsenvaltioiden tulee liittyä mukaan. Näin ollen on selvää, että tiedonvaihto entisestään lisääntyy ja tehostuu. Jotta saisimme kaiken hyödyn uudesta asetuksesta, olemme tiedostaneet tarpeen myös edelleen tehostaa omia prosessejamme ja tehdä entistä enemmän myös sormenjälkikyselyjä.

Kasvokuvavertailun mukaan ottaminen lainvalvontaviranomaisten väliseen tiedonvaihtoon sekä omien prosessiemme tarkastelu tarkoittaa luonnollisesti kyselyjen tekemiseen ja osumien varmistamiseen liittyvän työmäärän kasvua rikosteknisessä laboratoriossa, samoin kuin osumanjälkeisiin kyselyihin liittyvän työmäärän lisääntymistä kansainväliset asiat -linjalla. Asetuksen määrittelemä 48 tunnin määräaika perustietojoukon lähettämiselle on kireä ja vaatii päivystystä myös viikonloppuisin. Kyse on keskeisestä tietojen vaihdosta poliisiyhteistyössä, jonka riittävästä resursoinnista tulee huolehtia. Prüm II -asetuksen antaman liikkumavaran osalta esitetään, että Suomi liittyisi automaattiseen poliisirekisteritietojen vaihtoon (EPRIS-järjestelmä), mikä mahdollistaa rikoksesta epäiltyjä ja tuomittuja koskevien tietojen automaattisen haun ja vaihdon muiden jäsenvaltioiden kanssa. Tiedot pseudonymisoidaan, eli vastaanottava maa ei saa tietää kenestä henkilöstä kysely tehdään, ellei osumaa tule. Tällä hetkellä tietojenvaihto tapahtuu perinteisenä viestinvaihtona valtioiden välillä. Keskusrikospoliisi toteaa, että ehdotuksella mahdollistetaan nykyistä käytäntöä nopeampi ja tietosuojan kannalta parempi tapa tiedustella toisella jäsenvaltiolla olevia rikosten selvittämisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Keskusrikospoliisi pitää kannatettavana, että hausta ei mene lainkaan tietoa niihin jäsenvaltioihin, joissa tarvittavaa tietoa ei ole, vaan jatkokyselyt pystytään kohdentamaan suoraan oikeaan jäsenvaltioon. Tiedonvaihdon tehostuminen myös nopeuttaa rikostutkintaa ja parantaa yhteiskunnan turvallisuutta.

Prüm II -asetus antaa liikkumavaraa myös asetuksen mukaisten tietojen käyttämisestä kadonneiden henkilöiden tunnistamiseksi rikostutkinnan yhteydessä tai humanitäärisistä syistä johtuvissa tilanteissa sekä tuntemattomien vainajien tunnistamiseksi. Hallituksen esityksessä esitetään kyseisen liikkumavaran käyttämistä lain automaattisesta tietojen hausta ja tietojenvaihdosta poliisiyhteistyössä 7 §:ssä siten, että hakujen tekeminen DNA-, sormenjälki-, kasvokuva- ja ajoneuvorekisteritietoihin olisi mahdollista kaikissa edellä mainituissa tilanteissa.

Poliisirekisteritietoihin haun saisi tehdä ainoastaan, mikäli henkilön katoaminen liittyy rikostutkintaan. Keskusrikospoliisi katsoo, että myös humanitäärisistä syistä johtuvissa tilanteissa kadonneiden henkilöiden osalta tulisi sallia biografisilla tiedoilla (esimerkiksi

nimellä ja syntymäajalla) tehtävät haut poliisirekisteritietoihin. Humanitäärisistä syistä johtuvissa tilanteissa kadonneilla henkilöillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat kadoksissa tilanteissa, joissa henkilön henki tai terveys on muusta kuin rikoksesta johtuvasta syystä uhattuna.

Prüm II -asetuksen mukaisesti DNA-, sormenjälki- ja kasvokuvarekistereihin tallennetaan tietoja rikosperusteisesti, joten on mahdollista, että poliisirekisterin tiedot koskevat samoja henkilöitä, mutta poliisirekistereihin on tallennettu ainoastaan biografiset tiedot. Kadonneista henkilöistä ei ole aina saatavilla sormenjälkiä tai DNA-tunnisteita. Toisaalta myöskään kaikkia rikoksesta epäiltyjä ei aina rekisteröidä epäiltyjen tuntomerkkirekisteriin (tallenneta biometrisiä tunnisteita). Osuma voi siis jäädä syntymättä, jos nimen perusteella hakeminen ei olisi sallittua.

On kuitenkin mahdollista, että henkilöt, jotka ovat kadonneet esimerkiksi mielenterveysongelmiin liittyvistä syistä tai, jotka ovat iän tai muun sairauden vuoksi kykenemättömiä huolehtimaan itsestään, on rekisteröity poliisirekisteriin toisessa jäsenvaltiossa. Haun tekemiselle on myös aina erittäin painavat perusteet, kun henkilö on kadonnut humanitäärisistä syistä. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan poliisilla tulisi olla käytössä kaikki hyväksyttävät keinot hädänalaisten henkilöiden auttamiseksi ja omaisten kärsimyksen lievittämiseksi.

Keskusrikospoliisi toteaa, että biografiset tiedot eivät myöskään ole sellaisia erityisiä henkilötietoja, jotka nauttisivat erityistä suojaa, kuten sormenjäljet, kasvokuvat ja DNA. Lisäksi poliisirekisteriin tehdystä kyselystä ei mene mitään tietoa toiselle jäsenvaltiolle, mikäli osumaa ei tule, joten henkilötietoja ei käsiteltäisi enempää kuin se on välttämätöntä sellaisen kadonneen henkilön löytämiseksi, jonka henki tai terveys on uhattuna.

Robin Lardot, Keskusrikospoliisin päällikkö

Katja Sirola, Ylitarkastaja

Automaattisesti päivittyvä allekirjoitusfraasi. Älä poista tätä kenttää, jos allekirjoitat asiakirjan sähköisesti.